

Ca presa sufera de partizanat, ca are propriile prejudecati, nu este o noutate. Orice persoana are propriile preferinte individuale, de ce nu le-ar avea si jurnalistii? Pentru ca, sustin cei mai deontologi dintre ei, un ziarist prezinta doar “fapte” si “opinii” ale actorilor publici, fara a le “comenta”. Totusi, contrar a ceea ce sustin ziaristii si manualele de jurnalism, partizanatul presei este mult mai evident decat in cazul altor categorii sociale, si nu numai la noi, ci oriunde in lume.

Partizanatul presei americane

Exemplul cel mai bun este cel a presei americane. Potrivit lui Tim Groseclose ([Left Turn: How Liberal Media Bias Distorts the American Mind](#)), 93% din ziaristii americani au votat la ultimele alegeri cu Obama. Preferinta jurnalistilor americani pentru candidatii democrati este una istorica. Conform unui studiu efectuat pe fiecare dintre alegerile prezidentiale dintre 1964 si 1976, presa a votat cu candidatii republicani doar in proportie de 6, 14, 19 si 19%. De asemenea, preferinta pentru democrati a presei americane reiese si din donatiile pe care ziaristii le-au facut in campaniile prezidentiale. Raportul dintre cei care au contribuit financiar la campanie lui McCain si cei care au contribuit la cea a lui Obama este de 1 la 20. Rezulta un zdrobitor procent de 95% in favoarea actualului presedinte democrat al SUA.

Insa cea mai interesanta comparatie este cea pe categorii. Daca jurnalistii au votat in proportie de 93% in favoarea lui Obama (si 7% impotriva), scorul inregistrat de actualul presedinte al SUA in randul membrilor de sindicat a fost de 63-27, iar cel obtinut in randul persoanelor non-religioase de 65-35. Persoanele cu venituri reduse au optat in proportie de 63% pentru Obama (si 27% impotriva). Cel mai apropiat procent de cel inregistrat de ziaristi, si acesta destul de indepartat, a fost cel al celor care n-au cumparat niciodata creun produs de la Walmart (80-20).

O situatie asemanatoare a fost inregistrata probabil si in Romania, in cazul referendumului de demitere a presedintelui Basescu. Peste 90% din ziaristii romani probabil ca nu s-au prezentat la vot, iar din cei 10% care s-au prezentat, majoritatea (cu exceptia unei parti din angajatii trustului Intact, probabil) au votat impotriva. Un studiu pe categorii ar arata o discrepanta si mai mare decat cea din SUA fata de preferintele subiective ale populatiei. A fost acesta un caz izolat, justificat de exceptionalitatea situatiei? Se prea poate, insa probabil ca si la alegerile prezidentiale raportul dintre voturile primite de Basescu si cele primite de Geoana de la ziaristi este clar in favoarea primului, chiar daca nu atat de categoric. Dar poate ca discrepanta dintre preferintele jurnalistilor si cele ale celorlalte categorii se bazeaza pe un fapt real: primii sunt mai bine informati, detin o cunoastere mai buna a faptelor. Aceasta pare a fi argumentarea lor atunci cand au ripostat impotriva articolului scris de corespondentul BBC, Nick Thorpe, care remarca faptul ca:

“After eight years in office, with strong connections in Europe, and deep loyalty among Romanian journalists, Mr Basescu is winning the information war against a Ponta administration which underestimated the influence of the media.”

Sistemul 1 vs Sistemul 2

Dar ce fel de cunoastere detin ziaristii? Exista o traditie a impartirii cunoasterii in doua mari categorii. Ea pleaca de la Oakeshott, care separa cunoastere in practica si stiintifica, trece pe la Polanyi, care distinge intre cunoasterea tacita si cea articulata, pentru a ajunge la Hayek (cunoastere dispersata si centralizata) si Mises (cunoasterea evenimentelor unice si a claselor). Oricare din teoriile mai sus amintite poate fi folosita pentru a analiza cum actioneaza partizanatul sau prejudecata (nu neaparat in sens peiorativ) in activitatea intelectuala a indivizilor. Prefer in acest text, nu pentru mine, ci pentru cititorii cu pretentii “stiintifice” (si nu pentru ca as crede ca este mai buna sau pentru ca as fi de acord cu concluziile sale, ci doar pentru ca are un aer mai “stiintific”, fiind testata de autorul sau pe diferiti subiecti), teoria si terminologia laureatului premiului Nobel pentru economie, [Daniel Kahneman](#), parintele

behaviorismului. Acesta imparte mintea umana in Sistemul 1 si Sistemul 2. Primul opereaza automat si rapid, cu foarte putin sau chiar fara efort si fara niciun control voluntar. El este responsabil pentru marea majoritate a reactiilor umane si se bazeaza in primul rand pe experienta si pe experimentarea in trecut de situatii asemanatoare. Sistemul 2, in schimb, alocata atentia catre activitatile mentale care necesita concentrare precum argumentare, asociere, alegere rationala. In marea majoritate a cazurilor cu care se intalneste o fiinta umana Sistemul 1 reactioneaza primul si de cele mai multe ori corect. Sistemul 2 intervine acolo unde Sistemul 1 este pus in dificultate, neavand o solutie imediata sau producand automat reactii automate contradictorii. Sistemul 1 este un fel de scurtatura pe care intelectul nostru (condus de instinct si de experienta anterioara) o creaza in argumentare pentru a scuti mintea umana de o concentrare permanenta (lucru de altfel imposibil, date fiind limitele noastre ca fiinte umane). El functioneaza foarte bine atunci cand sunt in joc preferintele subiective cele mai dragi individului. Motivul este simplu: Individul se intalneste des cu situatii in care Sistemul 1 intra pe pilot automat atunci cand in joc sunt preferintele sale. Iar Sistemul 2 analizeaza critic valabilitatea solutiei impuse de Sistemul 1, pe care astfel il si imbunatateste. Creaza scurtaturi din ce in ce mai adecvate. Aceasta este premisa pe care se poate construi teoria mainii invizibile din economie: atunci cand fiecare actioneaza cat mai eficient (si mai rapid) in interes personal, toata lumea are de castigat. Insa Sistemul 1 da rateuri cand este aplicat in alte directii, in care preferintele individului nu sunt direct implicate. De exemplu in judecarea oamenilor pe baza trasaturilor lor. In plus, Sistemul 1 tinde sa accepte drept adevarate opinii si idei neargumentate pe baza simplei simpatii fata de emitatorul lor. O opinie avansata de o persoana pentru care individul are simpatii evidente are mult mai multe sanse sa fie acceptata automat de Sistemul 1, fara niciun simt critic, fata de una avansata de o persoana antipatizata, care este respinsa la fel de automat, fara o analiza critica adusa de Sistemul 2.

Plagiatul lui Ponta vs. Casa Dante

Analiza partizianatului presei in ceea ce priveste actualul referendum poate fi facuta cantitativ (cu asta se ocupa institutii birocratice precum Agentia de Monitorizare a Presei sau CNA) sau calitativ. (Si cand spun presa nu ma refer la televiziuni - care nu produc stiri, nici anchete, ci sunt institutii care se ocupa cu furnizarea de divertisment, chiar daca acesta are si continut politic. Reporterii tv isi preiau in mare parte subiectele din presa scrisa, iar analistii invitati produc opinii, nu stiri). Din punct de vedere calitativ este extrem de interesant modul in care

presa a tratat cele mai importante subiecte din aceasta perioada: plagiatul premierului Ponta si utilizarea banilor publici pentru renovarea Casei Dante. Primul subiect a fost tratat aproape impecabil in presa. Sistemul 1 al jurnalistilor l-a acceptat automat, iar Sistemul 2 nu a facut altceva decat sa caute dovezi pentru a sprijini prima impresie furnizata de Sistemul 1. Au fost puse toate intrebarile relevante si oferite raspunsurile la acestea. Cine au fost membrii Comisiei care au acordat doctoratul actualului premier? Cate pagini a copiat acesta? De unde? Care sunt comisiile abilitate sa decida daca a fost sau nu plagiat? Care sunt membrii acestora si ce CV au? Ce decizii au luat? Cum s-a implicat Ministerul Educatiei in procesul de decizie? Cine si-a dat demisia din comisii, cum s-a votat, cine s-a retras? Rezultatul: chiar daca o comisie abilitata de MEN a decis ca premierul nu a plagiat, nu exista un individ rational care sa se indoiasca de contrariu. (interesant este si ca in cazul Kovesi, presa a fost mult mai lenesa, subiectul fiind tratat mult mai superficial)

Cel de-al doilea subiect, cel al reamenajarii Casei Dante in scopul preluarii ei de "un fost sef de stat" in 2014, a fost tratat total diferit. Sistemul 1 al majoritatii jurnalistilor a tratat informatia din start ca fiind falsa, motivul principal fiind sursa informatiei: premierul Ponta. Iar Sistemul 2 nici macar nu a intrat in actiune, pentru a analiza critic solutia oferita de Sistemul 1. (Si in cealalta tabara, mult mai redusa, a ziaristilor partizani ai actualei puteri, situatia a fost similara, chiar daca in sens opus: Sistemul 1 a luat de buna acuzatia adusa de premier, iar Sistemul 2 nici macar nu s-a mai oboisit sa o analizeze critic). Faptul ca Sistemul 1 a fost singurul care s-a pronuntat pe tema Casei Dante, rezulta si din entuziasmul si lipsa de simt critic cu care jurnalistii au preluat de buna respingere de catre presedintele Basescu a acuzatiilor si mai ales contraatacul acestuia, potrivit caruia de fapt Ponta este beneficiarul lucrarilor pe bani publici, el intentionand sa se mute in Casa Dante. Comparativ cu cazul Ponta, nu a fost pusa niciuna dintre intrebarile relevante. Cea mai importanta: care este firma care a efectuat lucrarile la Casa Dante? Cine sunt actionarii (aproso, stiati ca, in Romania, singurele institutii independente din Romania, cel putin din punct de vedere financiar, sunt nu justitia – in sens larg- si Curtea Constitutionala, ci serviciile secrete, care au dreptul, potrivit legii de a avea propriile firme "private"?). Cand au inceput lucrarile la Casa Dante? Inainte sau dupa semnarea contractului? Daca au inceput inainte, pentru ca trebuia sa fie secrete, cum isi acoperea costurile firma executanta a lucrarilor? Sa fie o intamplare ca aceeaasi firma a castigat in ultimii trei ani toate licitatiile de renovare a cladirilor guvernamentale: Palatul Victoria, Administratia Prezidentiala, BNR, Palatul Regal (actualul Muzeu National de Arta), Biblioteca nationala, sediile principalelor servicii secrete, etc? (De altfel circula vorba prin targ ca un alt personaj public, cu o imagine mai buna - imaculata chiar - decat cea a actualului presedinte, a beneficiat de serviciile respectivei firme in interes personal) Care este motivul ca, pe timp de criza, fosta guvernare sa fi decis renovarea atator cladiri guvernamentale? Care este motivul pentru care guvernul Ponta a oferit destule documente referitoare la lucrarile efectuate la Casa Dante, insa nu a precizat si numele firmei contractante?

Cazul Casa Dante este interesant, nu atat din punct de vedere al demonstrarii partizanatului jurnalistilor, cat mai ales al implicatiilor pe care o ancheta serioasa le-ar avea asupra sistemului

politic din Romania. Problema in Romania nu sunt oamenii, care pot fi simpatici ca Basescu sau antipatici ca Ponta, ci sistemul. Sunt politicienii romani sa dea dovada de transparenta suprema: eliminarea din lege a prevederilor privind posibilitatea detinerii de firme "private" de catre servicii si publicarea numelor acestor firme si a contractelor semnate cu statul de catre acestea? Raspunsul presedintelui Basescu il intuiesc: nu se poate pentru ca s-ar pune in pericol siguranta nationala. Acesta este conceptul cel mai drag presedintelui. Asa se explica si atasamentul sau fata de servicii, probabil.

PS: Nu ma pot abtine sa nu inchei cu un citat din [Sfaturile unui diavol batran catre unul mai tanar](#) (CS Lewis):

*Credința ta, îmi pare, e că raționamentul ar fi în stare să-l ferească de strânsoarea Dușmanului. Poate să fi fost așa dacă individul trăia acum câteva secole. Pe vremea aceea oamenii încă mai știau destul de bine când anume un lucru era cu adevărat dovedit și când nu; iar dacă era dovedit, și credința lor era deplină. Încă mai puneau cap la cap gândul și fapta și erau gata să-și schimbe cursul vieții ca urmare a unui lanț de raționamente. Dar **acum că ne-a reușit pasiența cu presa scrisă***

și alte asemenea instrumente de atac, situația s-a schimbat simțitor. Omul tău s-a obișnuit încă de pe când era copil să-i dănuiască prin cap tot soiul de filozofii incompatibile. Pentru el doctrinele nu sunt în primul rând "adevărate" sau "false", ci "academice" sau "practice", "depășite" sau "la zi", "convenționale" sau "radicale".

Jargonul, și nu raționamentul, e cel mai bun aliat al tău

...{jcomments on}